

**Změny v nemocenském pojištění
v souvislosti s Nálezem
Ústavního soudu
(č. 166/2008 Sb.)**

Petr Nečas

**místopředseda vlády
ministr práce a sociálních věcí
2. června 2008**

Nález Ústavního soudu

**Týká se jen zákona č. 54/1956 Sb.,
o nemocenském pojištění zaměstnanců**

Dnem 30. 6. 2008 se v zákoně ruší

- ☐ V § 15 odst. 1 slova: „trvá-li pracovní neschopnost déle než 3 kalendářní dny“
- ☐ V § 15 odst. 3 slovo „čtvrtého“
- ☐ V § 16 věta „Nemocenské se poskytuje od čtvrtého kalendářního dne karantény“

Stav před nálezem ÚS

od 1. ledna do 29. června 2008

V prvních 3 kalendářních dnech nenáleží

- ☐ nemocenské podle zákona o nemocenském pojištění **zaměstnanců**
- ☐ plat podle zákonů upravujících poskytování platu **příslušníkům ozbrojených sborů**
- ☐ plat podle zákonů upravujících poskytování platu **představitelům státní moci**

Stav po nálezu Ústavního soudu od 30. června 2008

Za první 3 kalendářní dny náleží

- ☐ nemocenské podle zákona o nemocenském pojištění **zaměstnanců** ve výši **60 %** DVZ
- ☐ nemocenské **představitelům státní moci** ve výši **60 %** DVZ

Za první 3 kalendářní dny nenáleží

- ☐ ani plat a ani nemocenské **příslušníkům ozbrojených sborů**

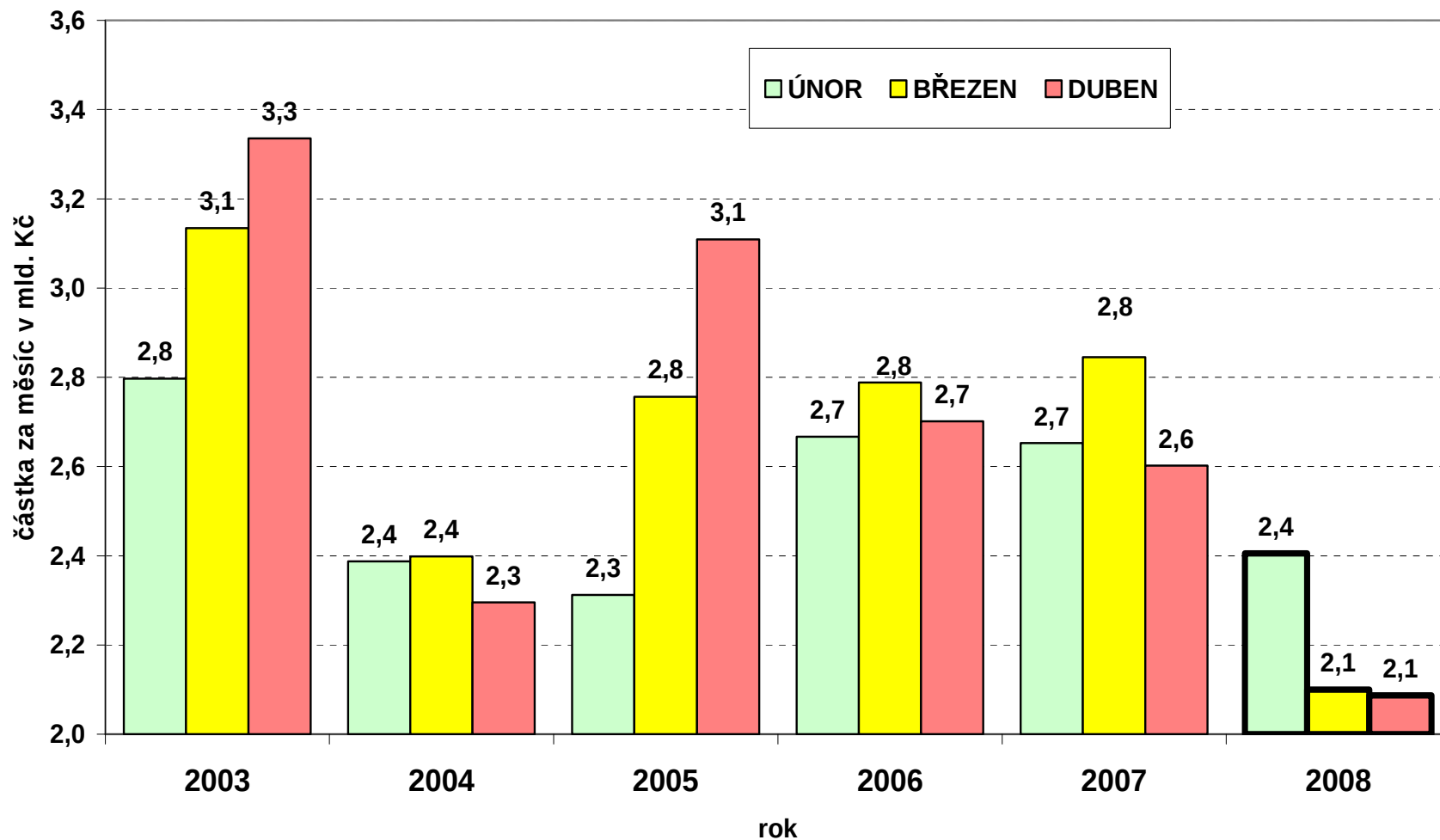
Stav po nálezu Ústavního soudu od 30. června 2008

**ÚS zachoval karenční dobu u karantény,
pokud karanténa netrvá déle než 3 dny**

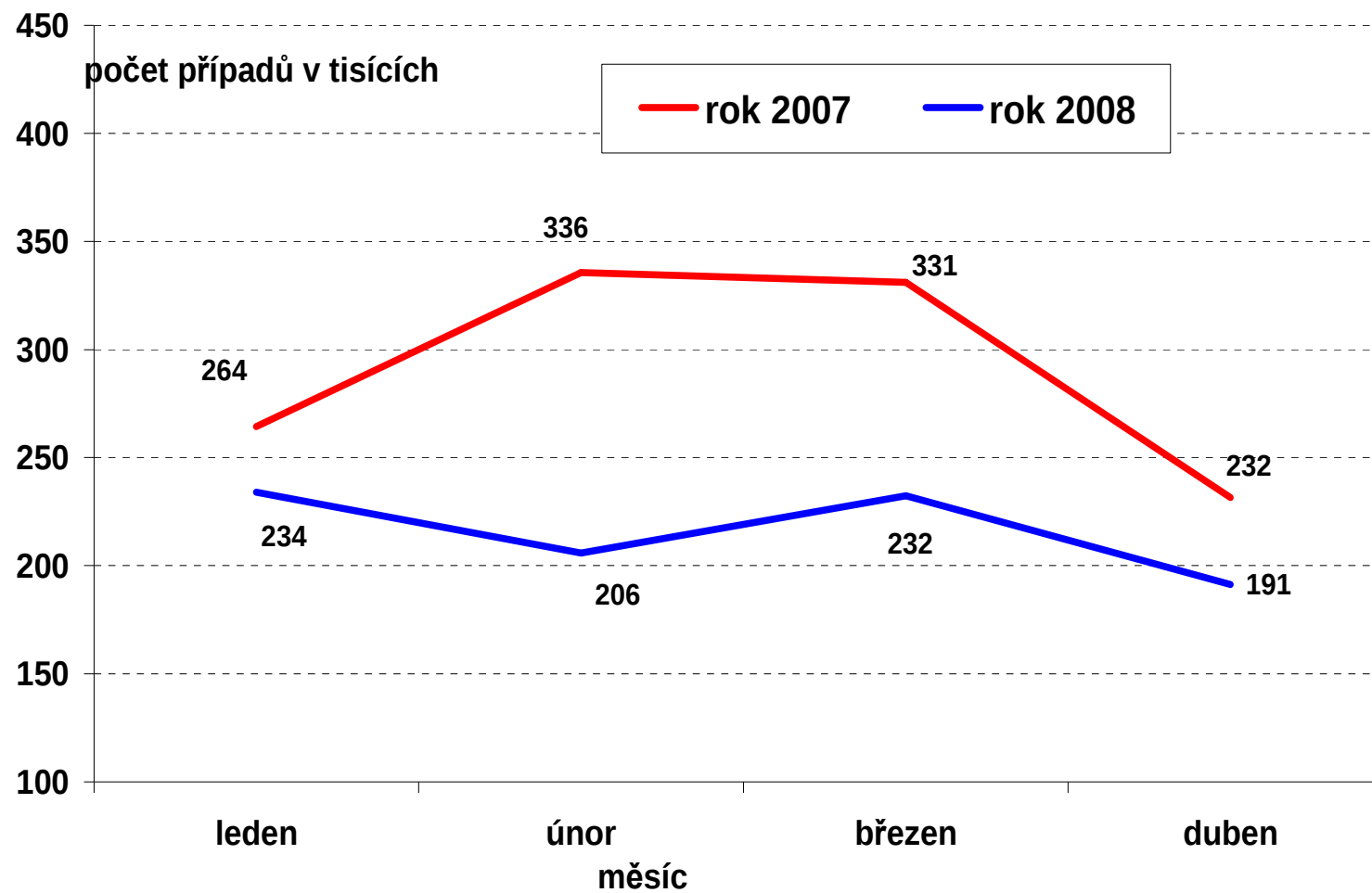
- ☐ **Trvá-li karanténa do 3 dnů, nemocenské
nenáleží**
- ☐ **Trvá-li karanténa déle jak 3 dny, náleží
nemocenské od prvního dne**

**ÚS připustil existenci a ústavnost karenční
doby a podstata spočívá v podmínkách
karenční doby**

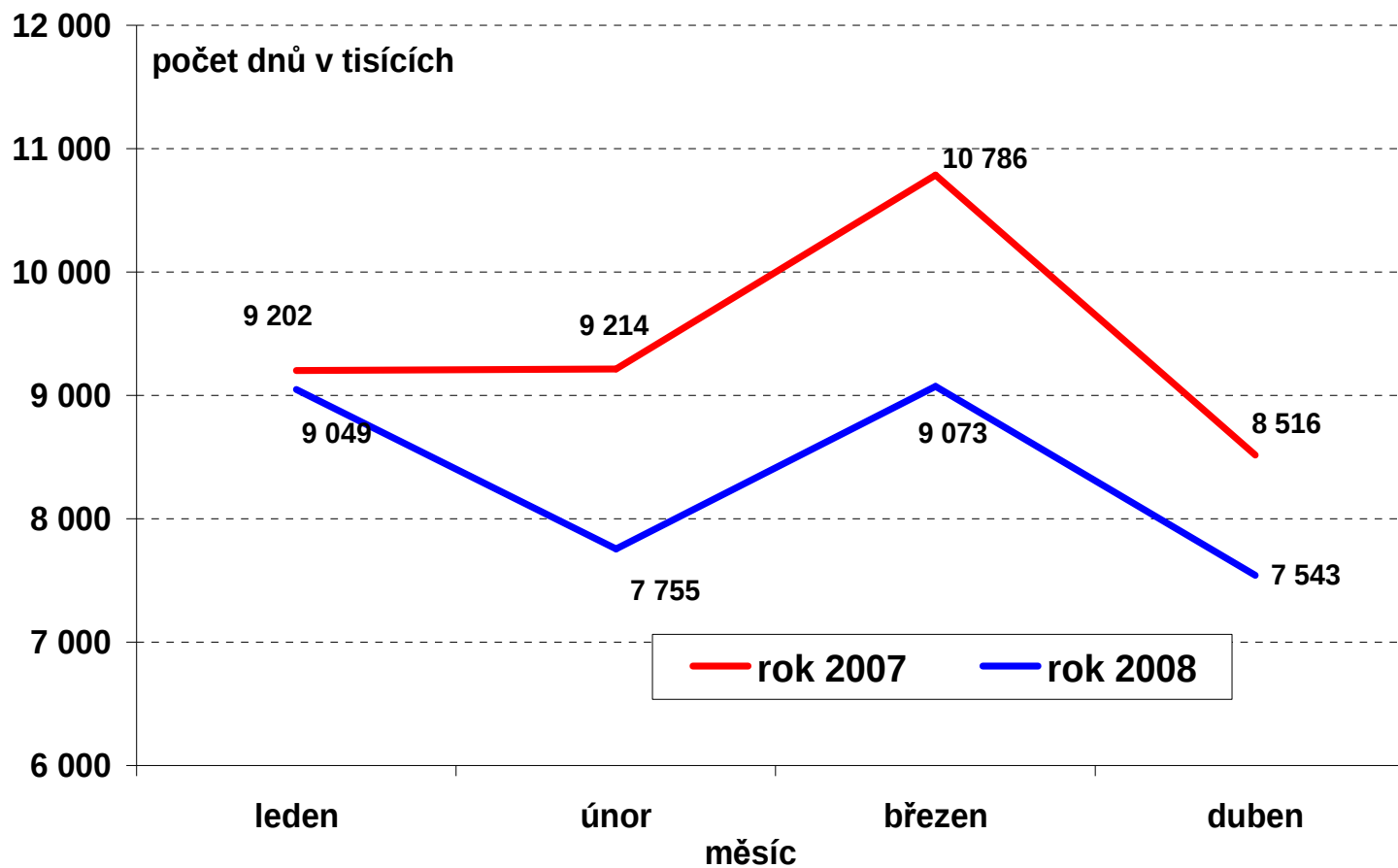
Měsíční výdaje na nemocenské za únor, březen a duben

Ukončené případy pracovní neschopnosti leden - duben

Prostonané dny leden - duben

Rozložení počtu případů pracovní neschopnosti (PN) podle dne začátku PN

	Po	Út	St	Čt	Pá	So	Ne
PN celkem	33%	20%	17%	14%	12%	3%	2%
PN do 3 dnů	33%	20%	20%	10%	11%	2%	3%

Údaje statistiky ÚZIS za rok 2007

Důsledky rozhodnutí Ústavního soudu

Účinnost stanovena na 30. června 2008

- ☐ **administrativně náročné dělit měsíc červen na dvě části**
- ☐ **dražší pro podnikatele a ČSSZ z důvodu**
 - = dvojího programu pro výpočet nemocenského za měsíc červen**
 - = dvojího programu pro výpočet nemocenského od 30. 6. a od 1. 9. 2008**

Důsledky rozhodnutí Ústavního soudu

Ústavní soud

- ☐ rozhodl dne 23. dubna 2008
- ☐ v době rozhodování musel vědět, že v rámci legislativního procesu nemůže být s účinností od 30. června přijata úprava reagující na jeho nález
- ☐ způsobil, že v krátkém časovém období se musí měnit postup při poskytování nemocenského

Diskriminační důsledky rozhodnutí Ústavního soudu

Diskriminační dopad

- ☐ na příslušníky ozbrojených sborů
- ☐ na osoby praceneschopné z důvodu karantény kratší než 4 dny

Finanční důsledky rozhodnutí Ústavního soudu

**Poskytování nemocenského ve výši
60 % DVZ zvýší výdaje státního rozpočtu**

- ☐ o **160 mil. Kč** za měsíc v případě, že se pracovní neschopnost v důsledku poskytování dávky nezvýší
- ☐ o **400 mil. Kč** za měsíc v případě očekávaného zvýšení pracovní neschopnosti

Nejasné závěry Ústavního soudu

**Závěry v Nálezu ÚS jsou nejasné
ve třech oblastech:**

- 1. Karenční doba při karanténě**
- 2. Nutnost zabezpečení v nemoci**
- 3. Pojistný princip**

1. Karenční doba při karanténě

Svým Nálezem Ústavní soud

- ☐ ponechal u karantény karenční dobu, trvá-li karanténa nejdéle 3 kalendářní dny
- ☐ tím existenci karenční doby v zásadě připustil
- ☐ mohl karenční dobu zcela zrušit, avšak neučinil tak

2. Nutnost zabezpečení v nemoci

- ❑ Podle Listiny základních práv a svobod občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení při nezpůsobilosti k práci
- ❑ ÚS v Nálezu deklaruje nutnost zabezpečení v nemoci
 - „V žádném případě nesmí dojít k popření toho kterého sociálního práva.“
 - „Zrušení poskytování nemocenského za prvé tři dny pracovní neschopnosti je v rozporu s právem na přiměřené hmotné zabezpečení při nezpůsobilosti práci.“

Podle Listiny základních práv a svobod je možno se dovolávat tohoto práva **pouze v mezích příslušných zákonů**

Ústavy vybraných států a karenční doba

□ Česká republika

Čl. 30. (Listina základních práv a svobod)

- Občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele. Podrobnosti stanoví zákon.
- **Karenční doba 3 dny** (od 1. 1. 2009 zavedeno neposkytování náhrady, mzdy, platu, náhrady odměny a dalších plnění, jinak poskytovaných v období prvních 14 dnů pracovní neschopnosti podle zákoníku práce a dalších zvláštních právních předpisů)

Ústavy vybraných států a karenční doba

□ Belgie

Čl. 23.

- Každý má právo na život v souladu s lidskou důstojností.
- **Tato práva zahrnují zejména:**
 - 2. právo na sociální zabezpečení a na ochranu zdraví a na sociální, lékařskou a právní pomoc;
- **Karenční doba 1 den**

Ústavy vybraných států a karenční doba

☐ Finsko

§ 19 – Právo na sociální jistotu

- Zákon poskytuje každému právo na zajištění základních životních potřeb při nezaměstnanosti, nemoci, pracovní neschopnosti a ve stáří, jakož i při narození dítěte nebo ztrátě živitele.
- **Karenční doba 10 dnů (9 dnů plus den vzniku nemoci)**

Ústavy vybraných států a karenční doba

□ Itálie

Čl. 38.

- Pracující mají právo, aby jim byly opatřeny a zajištěny prostředky k živobytí v případě úrazů, nemoci, invalidity, stáří a nedobrovolné nezaměstnanosti.
- **Karenční doby 3 dny**

Ústavy vybraných států a karenční doba

□ Portugalsko

Čl. 63.

▪ (3) Systém sociálního zabezpečení chrání občany v případě nemoci, stáří, invalidity, ovdovění a osiření, jakož i při nezaměstnanosti a ve všech ostatních případech, v jejichž důsledku prostředky k zajištění výživy chybí zcela anebo jsou nedostatečné.

▪ **Karenční doba 3 dny**

1) Porovnání čistého měsíčního příjmu

Bezdětný zaměstnanec

Hrubá mzda **15 000 Kč** (za 22 pracovních dnů)

Pracovní neschopnost **1 týden**

Rok	2007	2008
Sazba za 1. – 3. (4. – 7.) den PN	25% (69%)	0% (60%)
Nemocenské za 7 kal. dnů	1 561	1 068
Hrubá mzda (17 odprac. dnů)	11 591	11 591
Čistá mzda	9 510	9 586
Čistý příjem (mzda a nemoc)	11 071	10 924

Čistý příjem se v roce 2008 oproti roku 2007 **snížil o 147 Kč**

☐ Čistá mzda byla v roce 2008 vyšší o 346 Kč

☐ Nemocenské se snížilo o 493 Kč

(z toho karenční doba 333 Kč a 160 Kč snížení sazby ze 69% na 60%)

2) Porovnání čistého měsíčního příjmu

Zaměstnanec s 1 dítětem

Hrubá mzda **15 000 Kč** (za 22 pracovních dnů)

Pracovní neschopnost **1 týden**

Rok	2007	2008
Sazba za 1. – 3. (4. – 7.) den PN	25% (69%)	0% (60%)
Nemocenské za 7 kal. dnů	1 561	1 068
Hrubá mzda (17 odprac. dnů)	11 591	11 591
Čistá mzda	10 010	10 746
Čistý příjem (mzda a nemoc)	11 571	11 814

Čistý příjem se v roce 2008 oproti roku 2007 **zvýšil o 243 Kč**

- ❑ Čistá mzda byla v roce 2008 vyšší o 736 Kč
- ❑ Nemocenské se snížilo o 493 Kč
(z toho karenční doba 333 Kč a 160 Kč snížení sazby ze 69% na 60%)

3) Porovnání čistého měsíčního příjmu

Zaměstnanec se 2 dětmi

Hrubá mzda **15 000 Kč** (za 22 pracovních dnů)

Pracovní neschopnost **1 týden**

Rok	2007	2008
Sazba za 1. – 3. (4. – 7.) den PN	25% (69%)	0% (60%)
Nemocenské za 7 kal. dnů	1 561	1 068
Hrubá mzda (17 odprac. dnů)	11 591	11 591
Čistá mzda	10 510	11 636
Čistý příjem (mzda a nemoc)	12 071	12 704

Čistý příjem se v roce 2008 oproti roku 2007 **zvýšil o 633 Kč**

- ❑ Čistá mzda byla v roce 2008 vyšší o 1 126 Kč
- ❑ Nemocenské se snížilo o 493 Kč
(z toho karenční doba 333 Kč a 160 Kč snížení sazby ze 69% na 60%)

4) Porovnání čistého měsíčního příjmu

Bezdětný zaměstnanec

Hrubá mzda **20 000 Kč** (za 22 pracovních dnů)

Pracovní neschopnost **1 týden**

Rok	2007	2008
Sazba za 1. – 3. (4. – 7.) den PN	25% (69%)	0% (60%)
Nemocenské za 7 kal. dnů	1 968	1 344
Hrubá mzda (17 odprac. dnů)	15 455	15 455
Čistá mzda	12 245	12 457
Čistý příjem (mzda a nemoc)	14 213	13 801

Čistý příjem se v roce 2008 oproti roku 2007 **snížil o 412 Kč**

Čistá mzda byla v roce 2008 vyšší o 212 Kč

❑ Nemocenské se snížilo o 624 Kč

(z toho karenční doba 420 Kč a 204 Kč snížení sazby ze 69% na 60%)

5) Porovnání čistého měsíčního příjmu

Zaměstnanec s 1 dítětem

Hrubá mzda **20 000 Kč** (za 22 pracovních dnů)

Pracovní neschopnost **1 týden**

Rok	2007	2008
Sazba za 1. – 3. (4. – 7.) den PN	25% (69%)	0% (60%)
Nemocenské za 7 kal. dnů	1 968	1 344
Hrubá mzda (17 odprac. dnů)	15 455	15 455
Čistá mzda	12 745	13 347
Čistý příjem (mzda a nemoc)	14 713	14 691

Čistý příjem se v roce 2008 oproti roku 2007 **snížil o 22 Kč**

Čistá mzda byla v roce 2008 vyšší o 602 Kč

- ❑ Nemocenské se snížilo o 624 Kč
(z toho karenční doba 420 Kč a 204 Kč snížení sazby ze 69% na 60%)

6) Porovnání čistého měsíčního příjmu

Zaměstnanec se 2 dětmi

Hrubá mzda **20 000 Kč** (za 22 pracovních dnů)

Pracovní neschopnost **1 týden**

Rok	2007	2008
Sazba za 1. – 3. (4. – 7.) den PN	25% (69%)	0% (60%)
Nemocenské za 7 kal. dnů	1 968	1 344
Hrubá mzda (17 odprac. dnů)	15 455	15 455
Čistá mzda	13 245	14 237
Čistý příjem (mzda a nemoc)	15 213	15 581

Čistý příjem se v roce 2008 oproti roku 2007 **zvýšil o 368 Kč**

Čistá mzda byla v roce 2008 vyšší o 992 Kč

☐ Nemocenské se snížilo o 624 Kč

(z toho karenční doba 420 Kč a 204 Kč snížení sazby ze 69% na 60%)

Může občan zůstat bez nemocenského?

Nemocenské se v mezích zákona
neposkytuje v těchto případech:

- ☐ Zaměstnání nezakládá účast na nemocenském pojištění (např. dohoda o provedení práce)
- ☐ OSVČ se nepřihlásila k dobrovolné účasti na nemocenském pojištění
- ☐ Nejsou splněny podmínky nároku na nemocenské (např. OSVČ nemá splněnu podmínku „čekací doby“)

Může občan zůstat bez nemocenského?

- ❑ Nárok na nemocenské je vyloučen (např. při zaviněné účasti ve rvačce, následkem opilosti, při spáchání trestného činu apod.)
- ❑ Nemocenské je odňato pro porušení povinností práce neschopného (např. léčebného režimu)

V těchto případech není občan v době pracovní neschopnosti či karantény zabezpečen, leckdy i dlouhodobě.

Tato skutečnost nebyla nikdy vnímána jako protiústavní

Karenční doba historicky

- ☐ Zavedena roku 1888 pro krátkodobé pracovní neschopnosti (do 3 kalendářních dnů)
- ☐ Roku 1924 změněna tak, že z počátku pracovní neschopnosti nemocenské nenáleželo bez ohledu na délku pracovní neschopnosti
- ☐ Za „socialismu“ nahrazena poskytováním nemocenského v nižší procentní sazbě za prvé tři dny

3. Pojistný princip

Ústavní soud uvádí, že

- ❑ převážná většina zaměstnanců zůstává po dobu prvních tří dnů PN bez jakýchkoli prostředků**
- ❑ jejich povinnost platit pojistné zůstala nedotčena,**
- ❑ je nepřípustné, aby stát**
 - pouze vyžadoval splnění povinností ze strany zaměstnanců (plnění pojistného)**
 - nedbal přitom ochrany jejich zájmů, postihne-li je pracovní neschopnost**

3. Pojistný princip

Tyto argumenty nejsou přesné, protože

- ☐ **ve většině systémů komerčního i veřejného pojištění pojištěnec hradí drobnou ztrátu (škodu) sám (např. malé dlouhodobé poškození zdraví nezakládá nárok na částečný invalidní důchod, spoluúčast při havarijním pojištění auta)**
- ☐ **karenční doba povzbuzuje motivaci pojištěnců k jednání preventivního charakteru**
- ☐ **karenční doba umožňuje lépe kontrolovat případy pracovní neschopnosti, a tím lépe chránit vynakládané prostředky**

Navrhované změny od 1. září 2008

Navrhujeme

- ☐ snížit sazbu pro výpočet nemocenského za první 3 kalendářní dny pracovní neschopnosti z 60 % na 25 %
- ☐ poskytovat nemocenské za první 3 dny i příslušníkům ozbrojených sborů
- ☐ poskytovat nemocenské při karanténě, i když trvá méně než 4 dny
- Účinnost navrhovaných změn od 1. 9. 2008
- Zaměstnavatelé a ČSSZ potřebují na realizaci změn aspoň 2 měsíce

Stav od 1. ledna 2009

- ☐ **Nabývá účinnosti zákon č. 187/2006 Sb.,
o nemocenském pojištění, a tzv. doprovodný
zákon č. 189/2006 Sb.**
- ☐ **Zaměstnavatelé budou poskytovat náhradu mzdy
za pracovní dny v prvních 14 dnech pracovní
neschopnosti**
- ☐ **Za první 3 pracovní dny náhrada mzdy nenáleží**

Navrhované změny od 1. ledna 2009

- ☐ **Snížit zaměstnancům a OSVČ sazbu pro nemocenské pojištění o 0,1 procentního bodu z 1,1 % na 1 %**
- ☐ **Poskytovat při karanténě náhradu mzdy i v prvních 3 pracovních dnech jejího trvání ve výši 25 % průměrného denního výdělku**

Děkuji za pozornost